

Тетяна МАРЕНИЧ

д.е.н., професор

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**РЕАЛІЗАЦІЯ СУТТЄВОСТІ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ**

При відображенні господарських операцій в системі бухгалтерського обліку, під час складання фінансової звітності важливу роль відіграє суттєвість як особлива характеристика облікової інформації, що здатна впливати на рішення користувачів фінансових звітів. Для забезпечення цієї характеристики фінансової звітності облікова політика кожного підприємства повинна передбачати визначення порогу суттєвості інформації з метою надання достовірної і надійної інформації широкому колу користувачів. Як свідчить практика, в наказах про облікову політику підприємств цьому елементу приділено мало уваги, а якщо поріг суттєвості і зазначається, то частіше однією сумою, що не містить практичної цінності.

У науковців немає єдності щодо сутності та місця суттєвості в бухгалтерському обліку. В наукових публікаціях вчені розглядають суттєвість як принцип обліку, елемент облікової політики, характеристику обліково-звітної інформації, принцип аудиту тощо.

Згідно з Концептуальною основою фінансової звітності суттєвість являє собою специфічний для організації аспект доречності, що ґрунтується на характері або величині (чи обох цих факторах) статей, до яких належить інформація в контексті конкретного фінансового звіту цієї організації. Як наслідок, Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку не може встановити єдиний кількісний поріг суттєвості або заздалегідь визначити, що може бути суттєвим у будь-якій конкретній ситуації. Тому важливо визначитися і зазначити в наказі про облікову політику підприємства порядок розрахунку і прийняту величину суттєвості. Загальних критеріїв визначення суттєвості бути не може. Тому величина суттєвості – це результат професійного судження, але яке повинне ґрунтуватися на нормах П(С)БО чи МСФЗ, або інших нормативно-правових актів.

У вітчизняних нормативних документах, присвячених питанням бухгалтерського обліку, містяться ряд положень, які розкривають сутність поняття суттєвості, та рекомендації щодо кількісних порогів суттєвості окремих об'єктів обліку. Так, відповідно до Листа Міністерства фінансів України від 29.07.2003 р. № 04230-04108, суттєвість – це характеристики облікової інформації, які визначають її здатність впливати на рішення користувачів фінансової звітності. Інших визначень терміну «суттєвість» немає. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» згадується дефініція «суттєва інформація». Суттєва інформація – інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Отже, в нормативних актах суттєвість розглядають як характеристику облікової інформації, яка визначає її здатність впливати на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість, по суті, відображає певну межу, яку повинна мати інформація, аби вона була корисною потенційним користувачам фінансової звітності [1, с. 11].

У зазначеному листі дається трактування поняттю «поріг суттєвості», під яким розуміється абсолютна або відносна величина, яка є кількісною ознакою суттєвості облікової інформації. При цьому суттєвість облікової інформації може бути задана не лише кількісними критеріями, але й якісними характеристиками, значимими для користувачів такої інформації. Якісні характеристики властиві подіям і фактам господарської діяльності підприємства і, безумовно, мають важливе значення для користувачів фінансової звітності в силу своєї нетиповості. З точки зору вимог НП(С)БО 1 суттєвість є саме якісною, а не кількісною характеристикою фінансової звітності. Згідно з цим стандартом суттєва інформація має бути розкрита у фінансовій звітності підприємства. Кожну статтю, яка відповідає кількісним критеріям і якісним ознакам суттєвості, слід наводити у фінансовій звітності окремо. Підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття (крім випадків, якщо така інформація була в попередньому звітному періоді), а також додавати статті із збереженням їх назви і коду рядка з переліку додаткових статей фінансової звітності, у разі якщо стаття відповідає таким критеріям: інформація є суттєвою; оцінка статті може бути достовірно визначена. Тобто, НП(С)БО 1 наполягає на включенні до фінансової звітності статей за умови, що інформація, яка подається в них, є суттєвою з позиції певного користувача (чи групи користувачів) звітності незалежно від кількісної (вартісної) оцінки відповідного

показника звітності. При цьому фактично за допомогою оцінки встановлюється, чи має інформація про певні об'єкти або господарські операції ознаки суттєвості, чи потрапляє вона в межі суттєвості.

У цілому суттєвість інформації та пороги суттєвості можуть встановлювати регуляторні органи у сфері бухгалтерського обліку і фінансової звітності та власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів. Однак, якщо певні критерії встановлені відповідними національними П(С)БО або МСФЗ, чи іншими нормативно-правовими актами, то потрібно обов'язково застосовувати саме їх. Щодо інших випадків кількісні критерії й якісні ознаки суттєвості інформації про господарські операції, події та статті фінансової звітності керівництво підприємства визначає самостійно. При цьому встановлені підприємством кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості повинні забезпечити надання користувачам усієї інформації з достатньою деталізацією фактичних і потенційних наслідків господарських операцій і подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.

Слід також зазначити, що кількісні критерії суттєвості інформації в національних стандартах також не прописані. Рекомендації щодо порогів суттєвості щодо окремих об'єктів обліку та статей фінансової звітності містять Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, які затверджені наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635, та Лист Міністерства фінансів України від 29.07.2003 р. № 04230-04108. Тому критерії і ознаки суттєвості господарських операцій та подій визначаються кожним підприємством з урахуванням потреб користувачів фінансової інформації, економічної доцільності з огляду на обсяги його діяльності, характеру впливу об'єкта обліку на рішення користувачів та інших якісних чинників, які можуть позначитися на визначенні порогу суттєвості. Під час встановлення власних порогів суттєвості доцільно не перевищувати верхню межу рекомендованих величин.

Відповідно до Листа Міністерства фінансів України від 29.07.2003 р. № 04230-04108 об'єктами застосування суттєвості є: діяльність підприємства в цілому; окремі господарські операції та об'єкти обліку; статті фінансової звітності. Проте, як впливає з вимог національних П(С)БО, цей перелік вимагає уточнення і деталізації. На нашу думку об'єктами суттєвості інформації є: обсяг діяльності та розміри підприємства для визначення порядку звітування; господарські операції та події, пов'язані зі змінами у складі (рухом) активів, зобов'язань, власного капіталу; господарські операції та події щодо доходів і витрат; статті активів, зобов'язань і власного капіталу; статті доходів і витрат; переоцінка і зменшення корисності необоротних активів; визначення строку фінансової оренди; визначення граничного рівня помилки у фінансовій звітності; визначення подібності активів; визначення звітного сегмента під час розкриття інформації про сегменти тощо.

Отже, оцінка суттєвості облікової інформації передбачає застосування професійного судження. Для повноцінної реалізації професійного судження з цього питання, бухгалтеру необхідно знати потреби потенційних користувачів фінансової звітності підприємства, які є обізнаними і можуть розсудливо використовувати фінансову інформацію.

Список використаних джерел

1. Палівода С. Суттєвість: що це таке і як установити її критерії. Все про бухгалтерський облік. № 120. 27.12.2019. С. 11-13.